

Hårklomossa

Dichelyma capillaceum

EU-kod: 1383

Länk: Gemensam text (arternas namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#2

Biologi – ekologi

Länk: Gemensam text (biologi och ekologi)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#4

Livsmiljö

Hårklomossa växer på stenblock, trädbaser och basen av buskar utmed stränder till sjöar och långsamt rinnande vattendrag där vattennivån har stora och naturliga fluktuationer. Den är knuten till den zon som översvämmas och dränks varje år och växer bara vid stränder med ganska stor vattenståndsamplitud.

Önskvärd naturlig stress och störning

En måttlig störning i form av tillfälliga starka flöden och översvämningar gör att slingor av mossan lossnar och sprider sig till nya platser nedströms.

Reproduktion och spridning

Sporkapslar är ytterst sällsynta men i modern tid funna i Nedre dalälvsområdet.

Sannolikt står vegetativ spridning för merparten av spridningen lokalt i Sverige. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 5 meter vegetativt under en 10-årsperiod (linjär spridning längs vattendrag).

Status

Länk: Gemensam text (status)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#6

Status

- Sveriges rödlista 2010: Arten är klassad som Nära hotad (NT).
- Hårklomossa finns med på den europeiska rödlistan.
- I Sverige finns en stor andel av artens världspopulation och ca 90 % av de kända europeiska lokalerna, så Sveriges ansvar för arten i ett Europeiskt perspektiv är stort.

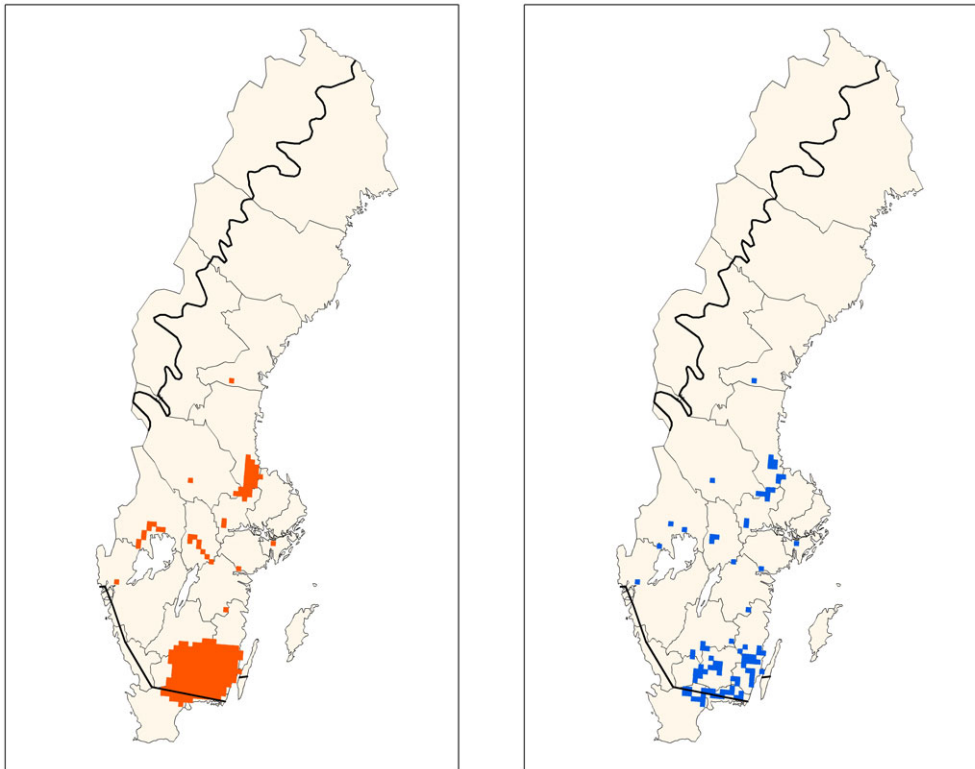
Rapporterad nationell bevarandestatus 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för arten (antal)		35	10	45
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		20 700	1 700	22 400
Referensvärde (km ²)		20 700	1 800	22 500
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Otillräcklig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Population				
Aktuellt värde (enhet ¹)		132	23	155
Referensvärde (enhet ¹)		132	37	169
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Artens livsmiljö				
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Dålig	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	

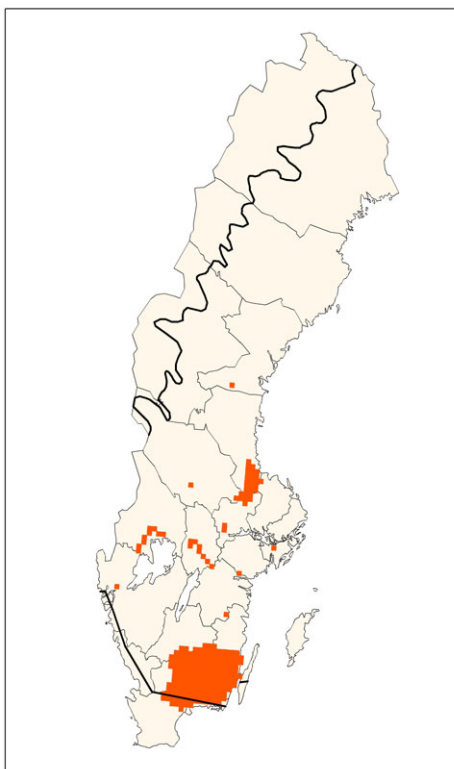
¹ Enhet för artens population är antal 2x2 km-rutor där arten finns.

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Hårklomossa är känd från cirka 170 lokaler med befintliga bestånd i landet. Två större utbredningsområden finns, ett sydligt (nordöstra Skåne, södra Småland och Blekinge) och ett nordligt (ett stråk från södra Värmland till Närke och Västmanland). De flesta befintliga lokalerna finns i det södra utbredningsområdet och är koncentrerade framför allt till Helge ås vattensystem. Antalet svenska lokaler har minskat de senaste 100 åren.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomster (till höger).

Figur 2. Gynnsamt utbredningsområde i Sverige.

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#12

Hotbild

- Arten hotas framför allt av kraftiga förändringar i vattenståndsregim och vattenkvalitet. Förändringar av det slaget kan slå ut arten från många lokaler samtidigt. Den försvinner om sjön eller vattendraget regleras så att det blir en mer konstant vattennivå eller så att vattenståndet fluktuerar för ofta eller för lite.
- Troligen utgör även övergödning ett stort hot. När näringsnivåerna i vatten ökar kan andra arter konkurrera ut hårklomossa.
- På lång sikt utgör det begränsade antalet lokaler och dålig spridningsförmåga att artens långsiktiga överlevnad i landet inte är säkrad.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för arten sker, (dvs att artens intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Genomförandet av Åtgärdsprogram för hårklomossa.
- Kunskapen från åtgärdsprogrammet bör integreras i de lokala myndigheternas hantering av ärenden som berör vattenstånd och vattenkvalitet.
- Riktlinjer för lokaler i reglerade vatten bör utarbetas i samarbete med kraftbolag, sjösänkingsföretag m.fl. och i Åtgärdsprogram för avrinningsområden som ska tas fram enligt Vattendirektivet.
- Vattenståndsfluktuationerna bör säkras i t.ex. Färnebofjärden, Möckeln, Helge å och Alsterån.
- Kantzoner utmed sjöstränder där arten förekommer bör skötas på ett sätt så att läckage av närsalter och kväve minimeras. Det kan innebära att skogsmark lämnas orörd och att jordbruksmark inte brukas som åker.
- Regelbunden övervakning av ett urval av de befintliga populationerna (åtminstone en lokal per vattensystem).
- Områdesskydd bör övervägas i några områden.
- Integrering av hårklomossans habitatkrav i naturreservatens skötselplaner.
- Restaurering och återskapande av lämpliga miljöer i anslutning till befintliga förekomster.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#16

- Arten ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och den är inte en prioriterad art där.
- Vilt levande exemplar av arten är fridlyst enligt 8§ Artskyddsförordningen (2007:845) vilket innebär att det är förbjudet att i den omfattning som framgår av bilaga 2 plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada hela eller delar av exemplar.
- Enligt 13§ Artskyddsförordningen kan vilt levande exemplar av arten samlas in under förutsättning att det behövs för att rapportera arten och under att vissa villkor uppfylls, t.ex. att den aktuella populationen inte påverkas negativt långsiktigt.

Bevarandemål och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#24

Förslag till mål (inte fastställda)

Mål – utbredning & förekomst	Nivå	Metod	Mått	Frekvens
Utbredningsområdet för hårklomossa ska vara minst 20 700 km ² i boreal region.	Biogeografisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal km ²	Vart 6:e år
Utbredningsområdet för hårklomossa ska vara minst 1 800 km ² i kontinental region.	Biogeografisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal km ²	Vart 6:e år
Förekomstarean för hårklomossa ska vara minst 280 km ² .	Nationell	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal km ²	Vart 6:e år

<i>Mål – population</i>	<i>Nivå</i>	<i>Metod</i>	<i>Mått</i>	<i>Frekvens</i>
Det ska finnas minst XX individer av hårklomossa i boreal region.	Biogeografisk	Metod är inte framtagen.	Antal individer	Vart 6:e år
Det ska finnas minst XX individer av hårklomossa i kontinental region.	Biogeografisk	Metod är inte framtagen.	Antal individer	Vart 6:e år
Hårklomossa ska finnas i minst 132 2x2 km-rutor i boreal region.	Biogeografisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal 2x2 km-rutor	Vart 6:e år
Hårklomossa ska finnas i minst 37 2x2 km-rutor i kontinental region.	Biogeografisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal 2x2 km-rutor	Vart 6:e år
Det ska finnas minst 100 fläckar >1 dm ² med hårklomossa på varje lokal för arten / lokalen YY.	Nationell / Lokal	Enligt BI-manual mossor.	Antal fläckar	Vart 6:e år

<i>Mål – livsmiljö</i>	<i>Nivå</i>	<i>Metod</i>	<i>Mått</i>	<i>Frekvens</i>
Det ska finnas lämplig livsmiljö (vattendrag med naturlig vattenregim) för hårklomossa på varje lokal för arten / lokalen YY.	Nationell / Lokal	Sammanställning av flödes- och regleringsdata.	Andel lokaler med naturlig vattenregim	Vart 6:e år

Kommentar

Minimnivån för uppföljning i skyddade områden är uppföljning av förekomst i minst 50% av områdena vart 6:e år.

Metodiken följer bältesinventeringsmetoden, enligt ”Manual för inventering av annex 2 – mossor i basinventeringen”, fastställd version 1.2, 2008”.

Inventering ska utföras vid lågvatten och genomföras med metoden för basinventering fri sökning. Inventeraren ska börja med att avgränsa ett eller flera inventeringsområden, totalt högst 10 hektar per basinventeringsobjekt. I objekt som har mer än 4000 meter strand utan tillräcklig information om var arten förekommer ska 200 meter långa avsnitt av stranden väljas ut och ritas in som inventeringsområden. Antalet sådana avsnitt och utplaceringen av dem ska följa metoden för böjd bältesinventering (förutom att avsnitten alltså inte får en given bredd utan att inventeraren väljer det löpande under inventeringen som ska göras med fri sökning).

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#30

Artvis litteratur

Björegren, I. 2000. Hårklomossa – En hotad art med starkt fäste i Blekinge. Blekinges Natur 2000: 58–61,

Cortini Pedrotti, C. 1992: Check-list of the mosses of Italy. Fl. Mediterranea 2: 119–221.

Hedenäs, L., Godow, S. & Hylander, K. 1996: Bryophyte Profiles. 1. *Dichelyma capillaceum* (Dicks.) Myr. (Bryopsida: Fontinalaceae). J. Bryology 19: 157–179.

Hylander, K. 1998. Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*) - ekologi och aktuell utbredning i Sverige. Svensk. Bot. Tidskr.92: 95–111.

Hylander, K. 1999. Intermediates between the pleurocarpous mosses *Dichelyma falcatum* (Hedw.) Myr. and *D. capillaceum* (Dicks.) Myr., possible of hybrid origin. Lindbergia 24: 59–64.

Ireland, R. R. 1990: Distribution of the moss genus *Dichelyma* in Canada. Lindbergia 15: 65–69.

Toivonen, H. 1972: Distribution of *Dichelyma capillaceum* (With.) Myr. emend. Br. & Schimp. (Bryophyta), especially in northwestern Europe. Ann. Bot. Fennici. 9: 102–106.

Wetterin, M. (ed.) 2004. Åtgärdsprogram för bevarande av hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*). Action plan for the conservation of *Dichelyma capillaceum*. Naturvårdsverket. Rapport 5402. pp. 1-81. Stockholm.

Welch, W. 1960: A monograph of the Fontinalaceae. Martinus Nijhoff, The Hague.

Kontaktuppgifter

Tomas Hallingbäck
tomas.hallingback@artdata.slu.se
018-67 24 67

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala